

Veblen, Kapitalizm ve Akılcı Bir İktisadi Düzen İçin Olanaklar Sempozyumu

Elektrik Mühendisleri Odası, Sabancı Üniversitesi ve Uluslararası Thorstein Veblen Derneği'nin ortaklaşa düzenlediği "Veblen, Kapitalizm ve Akılcı Bir İktisadi Düzen İçin Olanaklar" Sempozyumu 6-7 Temmuz 2012 tarihlerinde gerçekleştirildi. İstanbul'da Yıldız Teknik Üniversitesi Oditoryumu'nda yapılan sempozyumun açılışında, Sempozyum Düzenleme Kurulu adına EMO MİSEM Daimi Komisyon Başkanı Orhan Örcü, EMO Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göltaş, Uluslararası Thorstein Veblen Derneği Başkanı Sidney Plotkin ve Sabancı Üniversitesi Yönetim Bilimleri Fakültesi'nden Prof. Dr. Ahmet Öncü açılış konuşmalarını yaptı.

Düzenleme Kurulu adına konuşma yapan Orhan Örcü, öncelikle sempozyumda emeği geçenlere ve katılımcılara teşekkürlerini sundu. Örcü, mühendislerin Veblen ile tanışmasını şöyle anlattı: "TMMOB ve üyelerinin Veblen ile tanışması Ahmet Öncü ve Ahmet Haşim Köse hocalarımızın 2000 yılında TMMOB tarafından yayınlanan ve bir mühendis profili çalışması olan "**Kapitalizm, Mühendisler, Mimarlar; Türkiye'de mühendisler, mimarlar**" kitabı ile oldu. Daha sonraları Türkçeye kazandırılan ilk eseri olan 'Aylak Sınıfın Teorisi' kitabı ile ilk kez

temel bir metnini okumuş olduk." Örcü, emperyalist kapitalist sistemin neo-liberal politikalarının saldırıları karşısında giderek yoksullaşan tüm çalışanlar gibi mühendislerin de bu yoksullaşma sürecinden paylarını almakta olduğuna dikkat çekerken, "Mühendis beyden işsiz mühendise bir evrilme oldu" diye konuştu. Ekonomik yoksullaşmanın yanında mühendislerin toplumsal sorumluluk ve örgütlü mücadelesine de saldırıldığını kaydeden Örcü, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Mühendislerin meslekleri gereği toplumsal sorumluluklarına ve örgütlü olmalarına yeniden vurgu yapmak amacıyla ve günümüz mühendislerini tartışmak amacıyla bir şeyler yapalım derken önümüze Veblen çıktı. 1912'li yıllarda Amerika'da gelişen radikal mühendislik akımından etkilenerek yazdığı yazıların derlemesi olan ve 1921 yılında basılan Mühendisler ve Fiyat Sistemi kitabını yayımlamak bize sıcak geldi. Sağ olsun Ahmet Öncü Hocam bu zorlu iş için ısrarlarımızı kırmadı ve kitabın editörlüğü üstlendi. Yayınımızın TMMOB ortamından daha fazla yurtdışında etki yarattığının gördük ve neticesi işte bu etkinlik oldu."

Uluslararası Thorstein Veblen

Derneği Başkanı Sidney Plotkin ise Veblen'i tanıtarak başladığı konuşmasında, derneğin kuruluş nedenini de anlattı. Veblen'in geleneklerin, sınırların ötesinde fikirlerin biraraya gelmesi durumunda güçlendiğini, bu anlamda bu sempozyumun değerli olduğunu ifade ederken, şunları söyledi:

"Pek çok öğrenci ABD'de Veblen'i hiç duymamış durumda. Veblen ABD'nin siyasi ikliminden silinmiş durumda. Bu ihmali telafi etmek gerekiyordu. Uluslararası Thorstein Veblen Derneği oluşturuldu. Veblen'in vurgusu, yüksek finansın akıldışılığı temelindeydi."

Plotkin, konuşmasını şöyle sürdürdü: "Amerikalılar iyimser insanlar; 'Bizim için sorun olmaz. ABD teknolojik tasavvuru herşeyi çözebilir' diye düşünüyorlar. Veblen bize şunu söylemektedir: Teknolojiyi toplumdan asla ayrı tasavvur etmeyin. Toplumun normlarından, alışkanlıklarından, iktidar yapılarından bağımsız olarak bulunmamakta, teknoloji bunların içine eklenmiş durumda."

"Veblen bize şunu öğretti. İnsanlar 3 eğilimle bahşedilmiştir. Birincisi türümüzü sürdürmek üzerine yapılması gerekenler. Diğer amaçlı bir şekilde üretmeye iten işçilik içgüdü. Mühendisler bu işçilik içgü-

düsüne sahipler. Son olarak aylak merak dediğimiz şeyle bahşedilmisiz. Dünya neden böyle çalışıyor, ne şekilde işlemekte? Toplumun içerisinde daha hızlı bir sanayi yapısı oluşturmaya, insanlık koşullarını daha derinden anlamaya itiyor. Aynı zamanda bizler akıllı varlıklar olarak entellektüel yeteneklerimiz var. Her şekilde bir alışkanlıkla ortaya çıkan eğilimlerimiz tarafından entellektüel yeteneklerimiz kontrol edilmekte. Geleneksel inançlara toplumun yapısına derinden bağ içerisindeyiz. Veblen'in partizan dayanışma dediği şey tarafından ulusal, kültürel, kimliksel özelliklerimiz etkilenmekte. Hakim sınıflar sürekli bir şekilde bizim anlayışımızı, zekamızı kullanmamıza müdahale etmekte. Hakim sınıflar beyninizi kullanmayın demekteler. Bu yüzden de Veblen insan türünün hayatta kalması konusunda kötümser görüşlere sahip. Veblen asla ve asla teorisinin mükemmel karakteri konusundan bahsetmiyor. Akılcı çerçevenin ötesine geçmiyor. Bilimsel araştırmalarla her teori değiştirilebilir. Veblen'in trajik duyarlılığını yeniden teşhis etmemiz lazım. Yeni ve daha akılcı fikirler ortaya koymalı ve böylece kendi türümüzün ayakta kalma olasılığını artırabiliriz."

Prof. Dr. Ahmet Öncü ise konuşmasına, "Veblen İstanbul'a gelmeliydi ve geldi. Çok mutluyum" diyerek başladı. Doktora tezini yazarken, TMMOB'nin Türkiye'nin toplumsal mücadeledeki yerini okumak anlamak zorunda kaldığını, bu noktada belki de mühendislerin mesleklerinin doğasından kaynaklanan nedenlerle de sürece katılıp orada yer alabilecekleri konusunun gündeme geldiğini anlatan Öncü, "O noktada Hocam 'Veblen'e bakmalısın' dedi. O noktada da Veblen marjinaldi. Köşede kalmıştı. En çok o ilgimizi çekmişti. Marx ve Veblen. Ricardo'yu da burada anmalıyım" diye konuştu.

Prof. Öncü, 1929 büyük depres-

yonundan sonra belki de en büyük kapitalizm depresyonundan dünyanın geçmekte olduğuna işaret ederken, bu krizin merkez üssünün ABD, Newyork, Wall Street olduğunu, Wall Street'in karşısında da emeği ile çalışanların, halkın yer aldığı Main Street bulunduğunu belirtti. ABD tarihinin Wall Street ile Main Street'in çatışması olduğunu kaydeden Öncü, neoliberalizmin dünyayı ABD topluma yakınlattığını ifade etti. Bu noktada Veblen'in değerinin biraz daha arttığını vurgulayan Öncü, bu sempozyumda finansal kapitalizmin nasıl maddi refahı sabote ettiğinin anlatılacağını kaydetti. Prof. Ahmet Öncü, toplumun ve halkların tepkisine dikkat çekerek, Wall Street'in işgali, Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki ayaklanmalar ve Avrupa'daki işgal hareketlerini örnek verdi.

Öncü, konuşmasını şöyle tamamladı: "Veblen'i anlamak istiyorsan Nazım Hikmet'in bir şiirini asla aklımızdan çıkarmayalım: 'Kabahatin çoğu senin kardeşim. Geçmişte yarattığı değerlere saplanıp kalıp, kendisini geleceğe taşımaktan korkan insan öznesi. Bunu hatırlarsanız Veblen'i anlamak çok zor olmayacak."

EMO Yönetim Kurulu Başkanı Cengiz Göлтаş da; böylesine özgün bir alandan EMO öncülüğünde bir toplum-bilim tartışması yürütülüyor olmasını önemsediyini ifade ederek konuşmasında şunlara değindi:

"TMMOB, dünyadaki pek çok mühendislik örgütünden farklı olarak mesleki alanlarının takibiyle aynı zamanda emek ve demokrasi mücadelesini de sürdürme gelmiştir.

EMO olarak biz de mesleki alanımızla ilgili gelişmelerin ve politikaların sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel boyutlarını derinlemesine irdeleyerek anlamayı, bunlara ilişkin görüş geliştirmeyi temel görevlerimizden biri olarak görmekteyiz. Günümüzde mühendislerin konumları, üretim ilişkileri ve üretici güçlerin ya-

şadığı dönüşüme bağlı olarak, teknoloji ve bilişim dünyasındaki gelişmelerin de etkisiyle tarihsel bir değişime girmiştir.

Uygulanan serbestleştirme politikaları, çalışma yaşamında yapılan yasa/mevzuat değişiklikleri ve yapısal uyum programları aracılığıyla, on yıllık AKP iktidarı süresince hayatın her alanına nüfuz etmiştir. Uzaktan eğitim ve teknoloji fakülteleri gibi mühendislik eğitimini tasfiye edecek yönelimler, mühendisliği niteliksizleştirilen uygulamalar yürürlüğe sokulmaktadır.

Türkiye'de bugüne dek mühendislik alanını, mühendisleri, ideolojik ve sosyolojik temelden değerlendiren çok fazla yayın ortaya çıkmamıştır. Bizim Veblen ile tanışmamız da büyük ölçüde Sayın Ahmet Öncü ve Sayın Ahmet Haşim Köse'nin kitabına dayanmaktadır.

Veblen Taylorcu mühendislik anlayışından farklı olarak mühendislere toplumsal sorumluluklar da addetmektedir. Bizler Veblen'i bu yönüyle ele alarak mühendislerin toplumsal sorumluluklarına bir vurgu yapmayı, yeni bir örgütlenmenin ve ideolojik bir tartışmanın önünün açılmasını amaçladık. Sayın Ahmet Öncü'nün editörlüğünde Veblen'in 'Mühendisler ve Fiyat Sistemi' adlı 1920'lerde yazdığı kitabını Türkçede yayımladık.

Veblen, kitabında anti-kapitalist çizgisini baştan sona korumaktadır. Kapitalizmin ancak sistemli bir örgütlenmeyi öngören uzun süreli bir "devrimci altüst oluş" ile aşılabileceğini söyler. Bugün mühendislik anlayışını ideolojik anlamda tartışmanın hayati önem taşıdığını düşünüyoruz. Bu sempozyumu gerçekleştirmekteki temel amacımız da Veblen ile bu düşünceleri aracılığıyla böyle bir tartışmaya zemin hazırlayabilmektir."

Göлтаş konuşmasını katılımcılara ve etkinliği düzenleyenlere teşekkür ederek noktaladı.